

Spis treści

1. Farmakogenetyka — <i>Barbara Gawrońska-Szklarz</i>	1
Polimorfizm genetyczny	1
Wpływ czynników genetycznych na działanie leków	3
Genetycznie uwarunkowany metabolizm leków	4
CYP3A4	4
CYP1A2	5
CYP2D6	5
CYP2C9	6
CYP2C19	6
Metylotransferaza tiopuryny	7
Polimorfizm receptorów	7
Wrodzony zespół wydłużonego QT	8
Genetycznie uwarunkowana skuteczność leczenia astmy	8
Polimorfizm genetyczny glikoproteiny P	9
Indywidualizacja farmakoterapii	9
2. Farmakokinetyka — <i>Marek Drożdżik</i>	11
Uwalnianie leków	11
Wchłanianie leków	12
Dystrybucja leków	15
Eliminacja leków	17
Metabolizm leków	18
Nerkowa eliminacja leków	22
Farmakodynamika	23

3. Interakcje leków stosowanych u dzieci	
— <i>Barbara Gawrońska-Szklarz</i>	25
Interakcje między lekami stosowanymi u dzieci	27
Interakcje w fazie farmaceutycznej	27
Interakcje w fazie farmakokinetycznej	28
Interakcje w fazie farmakodynamicznej	36
Interakcje leków z żywnością	37
Interakcje na etapie wchłaniania leków	37
Interakcje na etapie metabolizmu leków	38
Interakcje na etapie wydalania leków	38
Interakcje farmakodynamiczne składników diety z lekami	38
Interakcje leków syntetycznych z preparatami ziołowymi	39
4. Odrębności farmakoterapii u dzieci	
— <i>Marek Drożdżik, Barbara Gawrońska-Szklarz</i>	41
Dawkowanie leków w pediatrii	42
Ustalanie dawki na podstawie masy lub powierzchni ciała	42
Obliczanie dawki u dziecka na podstawie dawki dla dorosłych	44
Dobór odpowiedniej postaci farmaceutycznej leku	45
Przestrzeganie zaleceń lekarskich a skuteczność farmakoterapii	46
Farmakoterapia monitorowana stężeniem leków	47
5. Leki przeciwbólowe i przeciwgorączkowe	
— <i>Andrzej Radzikowski, Marian Krawczyński</i>	50
Znaczenie bólu i gorączki	50
Ocena bólu i gorączki	51
Leczenie przeciwbólowe i przeciwgorączkowe a antybiotykoterapia	53
Patofizjologia bólu i gorączki	54
Farmakologia leków analgetycznych i antypiretycznych	56
Paracetamol	58
Ibuprofen	62
Inne leki przeciwbólowe i przeciwgorączkowe	66
Znaczenie zabiegów ochładzających w walce z gorączką	69
Opioidy	69
6. Antybiotyki i sulfonamidy — <i>Marian Krawczyński</i>	79
Ogólne zasady antybiotykoterapii	79
Antybiotyki β -laktamowe	81
Penicyliny	82
Cefalosporyny	85
Karbapenemy	91

Makrolidy i linkozamidy	92
Makrolidy	92
Linkozamidy	99
Fluorochinolony	101
Tetracykliny	105
Polimyksyny	107
Glikopeptydy	108
Fuzafungina	109
Sulfonamidy	110
Połączenia sulfametoksazolu z trimetoprimem	111
Algorytmy antybiotykoterapii u dzieci	113

7. Witaminy i związki mineralne

— <i>Lukasz Kałużny, Marian Krawczyński</i>	117
Witaminy rozpuszczalne w tłuszczach	118
Witamina D	118
Witamina A	120
Witamina E	120
Witamina K	121
Witaminy rozpuszczalne w wodzie	121
Witamina C (kwas askorbinowy)	121
Witamina B ₁ (tiamina)	122
Witamina B ₂ (ryboflawina)	122
Witamina B ₆ (pirydoksyna)	123
Witamina B ₁₂ (cyjanokobalamina)	123
Kwas foliowy	124
Witamina PP (nikotynamid, witamina B ₃)	124
Kwas pantotenowy (witamina B ₅)	124
Związki mineralne	125
Potas	125
Magnez	125
Fluor	126
Jod	126
Selen	126
Żelazo	126
Cynk	126

8. Kardiologia — *Anna Turska-Kmieć, Wanda Kawalec*

Problemy kardiologiczne u dzieci	128
Niewydolność serca	128
Zaburzenia rytmu serca	130
Nadciśnienie tętnicze	131
Płucne nadciśnienie tętnicze	132
Przewodzozależne wady wrodzone serca	133

Leki stosowane w kardiologii	134
Glikozydy nasercowe	135
Leki moczopędne — diuretyki	137
Leki działające na układ renina-angiotensyna-aldosteron	140
Leki blokujące kanał wapniowy — antagoniści wapnia	143
Leki blokujące receptory β -adrenergiczne — β -blokery	146
Leki blokujące receptory α - i β -adrenergiczne	148
Leki przeciwarytmiczne	149
Leki przeciwzakrzepowe z grupy antagonistów witaminy K	157
Leki blokujące receptory endoteliny	158
Leki utrzymujące drożność przewodu tętniczego	159
Leki dopaminergiczne	160
Leki z grupy inhibitorów fosfodiesterazy III	162
Leki z grupy antagonistów receptorów muskarynowych	163
9. Nefrologia — Jacek Zachwieja	167
Zasady ogólne terapii chorób nerek	167
Monitorowanie stężenia leków w nefrologii	168
Problem nefrotoksyczności	168
Leki moczopędne	170
Miejsca działania leków moczopędnych	170
Farmakodynamika leków moczopędnych	171
Niepożądane objawy leczenia	172
Oporność na leki diuretyczne	172
Najważniejsze leki moczopędne	173
Leki hamujące białkomocz	174
Najważniejsze leki hamujące białkomocz	174
Leki stosowane w kłębuszkowym zapaleniu nerek	176
Glikokortykosteroidy	177
Leki cytotoksyczne	177
Leki stosowane w zaburzeniach czynnościowych pęcherza moczowego	179
Leki stosowane przy nadwrażliwości mięśnia wypieracza moczu — mała pojemność pęcherza moczowego	180
Leki stosowane u dzieci z zaburzeniami oddawania moczu i nieprawidłowym opróżnianiem pęcherza moczowego	181
Leczenie zakażeń układu moczowego	183
Zasady ogólne farmakoterapii ZUM	183
Najważniejsze leki stosowane w ZUM	184
10. Gastroenterologia i parazytologia	
— <i>Iwona Ignyś</i>	187
Nudności i wymioty	187
Choroba refluksowa przełyku	189

Zapalenie błony śluzowej żołądka i dwunastnicy, choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy	191
IPP a zakażenie <i>Helicobacter pylori</i>	192
Zaburzenia czynnościowe przewodu pokarmowego	195
Zapalenie i kamica pęcherzyka żółciowego	198
Biegunki ostre i przewlekłe	199
Biegunki ostre	199
Odwodnienie.....	201
Biegunki przewlekłe	204
Preparaty przywracające ekosystem mikrobiontów przewodu pokarmowego (probiotyki)	207
Nieswoiste zapalenia jelit	209
Zaparcia	210
Leki przeciw pasożytom przewodu pokarmowego	214
Preparaty stosowane w żywieniu niemowląt i małych dzieci	
z alergią pokarmową	216
Preparaty o nieznacznym stopniu hydrolizy.....	217
Preparaty o znacznym stopniu hydrolizy	218
Mieszanki elementarne	221
Preparaty sojowe	221
Modyfikowane mleko w proszku dla niemowląt z tendencją do ulewania	223
Modyfikowane mleko w proszku dla niemowląt od 1 m.ż. stosowane w zaburzeniach czynnościowych	224
Zaburzenia trawienia tłuszczów	225
11. Hepatologia — <i>Iwona Mozer-Lisewska</i>	226
Leki poprawiające metabolizm komórek wątrobowych.....	227
Leki wspomagające produkcję i wydzielanie żółci	230
Leki żółciotwórcze	230
Leki żółciopędne	232
Leczenie przewlekłych wirusowych zapaleń wątroby typu B i C u dzieci.....	232
Uwagi dotyczące leków stosowanych w hepatologii dziecięcej	234
12. Pneumonologia i alergologia — <i>Anna Bręborowicz</i>	235
Leki przeciwzapalne	235
Glikokortykosteroidy	235
Leki antyleukotrienowe	239
Antagoniści receptorów dla leukotrienów cysteinylowych.....	239
Kromony	240
Leki rozszerzające oskrzela	241
Leki pobudzające receptory α - i β -adrenergiczne	241
Leki pobudzające selektywnie receptory β -adrenergiczne	242

Leki przeciwcholinergiczne krótko działające	245
Metyloksantyny	245
Leki przeciwhistaminowe o działaniu blokującym receptor H_1	247
Leki I generacji	247
Leki II generacji	249
Leki mukolityczne	250
Inne leki działające wykrztuśnie i objawowo	252
Leki przeciwkaszlowe	254
Preparaty wykrztuśne i przeciwkaszlowe	256
Leki przeciwbakteryjne	256
Leki stosowane w terapii gruźlicy	257

13. Hematologia i onkologia — *Jacek Wachowiak*..... 260

Nierozrostowe choroby układu krwiotwórczego	261
Leki stosowane w terapii ambulatoryjnej niedokrwistości	261
Leki stosowane w terapii ambulatoryjnej szlaków krwotocznych	268
Choroby nowotworowe układu krwiotwórczego i nowotworowe guzy lite	271
Leki przeciwnowotworowe stosowane w terapii ambulatoryjnej ..	274
Profilaktyka i ambulatoryjne leczenie wczesnych powikłań toksycznych chemioterapii i radioterapii	277
Profilaktyka powikłań infekcyjnych chemioterapii i radioterapii oraz postępowanie w przypadku objawów zakażenia	277
Ambulatoryjne leczenie odległych następstw chemioterapii i radioterapii prowadzonej w wieku rozwojowym.....	278
Leki stosowane u dzieci z chorobą nowotworową w opiece paliatywnej	278

14. Endokrynologia — *Marek Niedziela*..... 281

Zaburzenia podwzgórzowo-przysadkowe	281
Moczówka prosta	281
Niedoczynność przysadki	282
Nadczynność przysadki	286
Hiperprolaktynemia	290
Choroby związane z hormonami płciowymi	292
Opóźnione dojrzewanie płciowe — hipogonadyzm	292
Przedwczesne dojrzewanie płciowe	295
Ginekomastia	297
Hiperandrogenizm, hirsutyzm i zaburzenia miesiączkowania	298
Choroby tarczycy	300
Wole proste	300
Niedoczynność tarczycy	301

Nadczynność tarczycy	303
Rak zróżnicowany tarczycy	304
Leczenie paliatywne raka rdzeniastego tarczycy	306
Choroby przytarczyc	306
Niedoczynność przytarczyc	306
Nadczynność przytarczyc	310
Osteoporoza	311
Bifosfoniany	311
Inne preparaty	312
Niedoczynność kory nadnerczy	313
Hipoaldosteronizm	313
Hipokortyzolemia	313
Hipogonadyzm nadnerczowy	315
Nadczynność kory nadnerczy	316
Hiperaldosteronizm	316
Hiperkortyzolemia	317
Wrodzony przerost kory nadnerczy	318
Niedoczynność rdzenia nadnerczy	319
Katecholaminy	319
Nadczynność rdzenia nadnerczy — guz chromochłonny	320
Zaburzenia snu	321
Otyłość	322
Hipercholesterolemia	323

15. Diabetologia, leczenie cukrzycy typu 1

— <i>Piotr Fichna</i>	325
Istota cukrzycy	325
Kontrola przebiegu cukrzycy typu 1	326
Kontrolowanie glikemii	326
Kontrolowanie diety	327
Kontrola wysiłku fizycznego w przebiegu cukrzycy	328
Efekty działania insuliny	328
Zeszyt samokontroli	330
Edukacja w cukrzycy typu 1	330
Stany nagłe i zagrażające życiu dzieci z cukrzycą typu 1	331
Hipoglikemia	331
Kwasica ketonowa	332
Zasady insulinoterapii u dzieci i młodzieży	334
Dobór dawek insuliny	337
Insuliny stosowane w cukrzycy typu 1	338
Inne leki stosowane w cukrzycy typu 1	341
Glukagon	341
Paski diagnostyczne niezbędne w insulinoterapii	342

16. Leczenie chorób metabolicznych	
— <i>Lukasz Kałużny</i>	344
Zaburzenia przemiany aminokwasów i białek	345
Fenylketonuria	345
Zaburzenia kofaktorowe — niedobór tetrahydrobiopteryny	347
Tyrozynemia	348
Alkaptonuria	349
Inne zaburzenia przemiany aminokwasów	349
Zaburzenia cyklu mocznikowego	351
Zaburzenia metabolizmu węglowodanów	352
Galaktozemia	352
Glikogenozy	353
Choroby lizosomalne	353
Zaburzenia oksydacji kwasów tłuszczowych i inne zaburzenia funkcji mitochondriów	355
Zaburzenia oksydacji kwasów tłuszczowych	355
Inne mitochondrialne defekty enzymatyczne	356
Wrodzone błędy metaboliczne — podsumowanie	356
17. Reumatologia — <i>Mariusz Puszczewicz</i>	359
Wprowadzenie w zagadnienia reumatologii dzieci i młodzieży	359
Młodzieńcze idiopatyczne zapalenie stawów i reumatoidalne zapalenie stawów	360
Toczeń rumieniowaty układowy	361
Twardzina układowa	361
Zapalenie skórno-mięśniowe i wielomięśniowe	361
Spondyloartropatie seronegatywne	362
Leczenie chorób reumatycznych	362
Niesteroidowe leki przeciwzapalne	362
Leki modyfikujące przebieg choroby	368
Leki cytotoksyczne — immunosupresyjne	370
Leki biologiczne	373
Inne leki stosowane w chorobach reumatycznych	375
Inne metody leczenia	375
18. Neuropsychiatria — <i>Andrzej Rajewski</i>	378
Leki psychotropowe	378
Farmakoterapia zespołu nadruchliwości z deficytem uwagi — ADHD	378
Leki przeciwpsychotyczne	381
Leki przeciwłękowe i nasenne	390
Leki normotymiczne	394

Leki przeciwdepresyjne	396
Niselektywne inhibitory wychwytu zwrotnego monoamin	396
Selektywne inhibitory wychwytu zwrotnego serotoniny	398
Odwracalne inhibitory monoaminooksydazy typu A	401
Inne leki przeciwdepresyjne	401
19. Epileptologia — <i>Janusz Wendorff</i>	403
Objawy niepożądane po zastosowaniu leków przeciwpadaczkowych i najczęstsze interakcje	403
Podstawowe leki przeciwpadaczkowe	406
Nowsze leki przeciwpadaczkowe — II generacja	409
20. Otorynolaryngologia — <i>Michał Grzegorowski</i>	415
Terapia miejscowa górnych dróg oddechowych	415
Nos i zatoki przynosowe	415
Leki obkurczające błonę śluzową podawane miejscowo	416
Leki obkurczające błonę śluzową nosa podawane doustnie	419
Kromony	420
Leki mukolityczne do stosowania miejscowego	421
Leki przeciwhistaminowe	421
Glikokortykosteroidy donosowe	424
Antybiotyki do stosowania miejscowego	426
Szczepionki donosowe	427
Roztwory izotoniczne chlorku sodu, wody morskiej	427
Ucho	427
Zapalenie przewodu słuchowego zewnętrznego i nieżyt ucha środkowego	428
Surowicze zapalenie ucha środkowego	429
Krtani	429
Jama ustna i gardło	431
21. Okulistyka — <i>Anna Gotz-Więckowska</i>	434
Farmakologiczne leczenie chorób oczu u dzieci	434
Ogólna charakterystyka kropli do oczu	434
Ogólna charakterystyka maści okulistycznych	435
Leki stosowane miejscowo	435
Leki działające na układ wegetatywny	435
Leki rozszerzające źrenicę i porażające mięsień rzęskowy	436
Jaskra	437
Leki przeciwbakteryjne	440

Leki przeciwwirusowe.....	442
Leki przeciwalergiczne i przeciwzapalne.....	443
Leki poprawiające metabolizm i regenerację tkanek	445

22. Choroby skóry

— <i>Wojciech Silny, Anna Rosińska-Więckowicz</i>	446
Leczenie ogólne chorób skóry	447
Glikokortykosteroidy	447
Antybiotyki i chemioterapeutyki	447
Cytostatyki	449
Leki przeciwhistaminowe.....	450
Retinoidy	451
Leki przeciwgrzybicze.....	452
Leki przeciwwirusowe.....	455
Leki immunosupresyjne	456
Leczenie zewnętrzne chorób skóry.....	457
Ogólne zasady leczenia zewnętrznego	458
Glikokortykosteroidy stosowane zewnętrznie.....	459
Antybiotyki do stosowania zewnętrznego.....	461
Chemioterapeutyki stosowane miejscowo	465
Retinoidy stosowane zewnętrznie	465
Pochodne witaminy D ₃	466
Inhibitory kalcyneuryny	467
Leki przeciwgrzybicze stosowane miejscowo.....	468
Leki przeciwwirusowe stosowane miejscowo.....	470
Inne preparaty stosowane miejscowo	470
Stosowanie promieniolecznictwa	475
Niefarmakologiczne metody leczenia chorób skóry.....	476

23. Immunoprofilaktyka i immunoterapia

— <i>Dorota Salamon-Słowińska, Jacek Wysocki</i>	477
Wprowadzenie w zagadnienia immunoprofilaktyki i immunoterapii.....	477
Szczepionki stosowane w zapobieganiu chorobom zakaźnym.....	479
Nieswoiste szczepionki bakteryjne.....	493
Preparaty immunoglobulin	494